

KONJONKTÜREL TEORİLER IŞIĞINDA TÜRKİYE'DE YAŞANAN 2000- 2001 KRİZİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

EMİNE FIRAT

Aksaray Üniversitesi Aksaray Meslek Yüksek Okulu
(Yrd.Doç.Dr.)
E-posta: firatemine@gmail.com

CUMA DEMİRTAŞ

Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü
(Araştırma Görevlisi)
E-posta: Cuma87demirtas@gmail.com

Özet

1929 yılında meydana gelen Dünya Ekonomik Buhranı'ndan sonra, konjonktürel dalgalanmalar ile ilgili teoriler modern ekonomik literatürdeki araştırmalarda önemli bir yere sahip olmuştur. Bazı iktisatçılar iktisadi dalgalanmaların ortaya çıkış nedenlerini, çözüm yollarını ve etkilerini çeşitli konjonktür teorileri ile açıklamıştır. Günümüzde iktisatçılar, iktisadi dalgalanma modellerini tartışırken, geçmişte yaşanan iktisadi dalgalanmaların belirleyici faktörlerini de dikkate almak zorundadırlar. Bu çalışmada konjonktür teorileri ışığında Türkiye'de Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri incelenmiş olup, kriz sonrası uygulanan istikrar programının başarı değerlendirmesi yapılmıştır. Aynı zamanda kriz sonrası makro ekonomik göstergeler dikkate alınarak, ekonomik politikaların etkinlikleri iktisadi dalgalanma modellerine dayalı olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konjonktürel Teoriler, Konjonktürel Dalgalanmalar, Ekonomik Kriz,

Alan Tanımı: Makroekonomi ve Para Ekonomisi (Fiyatlar İş Dalgalanmaları ve Döngüler)

THE EVALUATION OF THE 2000-2001 ECONOMIC CRISIS IN THE LIGHT OF CYCLICAL THEORIES

Abstract

After the Great Depression of 1929; the theories about cyclical fluctuation has started to take an important place in modern economic literature. Some economists has explained the reasons, solution alternative sand effects of the economic fluctuation by using several cyclical theories. The modern economists shall consider the determining factors of the previous economic fluctuations while discussing about the economic fluctuation models. In this study on the first hand November 2000 and the February 2001 economic depressions in Turkey are investigated in light of the cyclical theories and furthermore the success of the post-crisis stabilization program is researched. Considering the post-crisis macro economic factors the efficiency of the economic policies are evaluated base donto economic fluctuation models.

Key Words: cyclical theories, cyclical fluctuations, economic crisis

JEL Code: E - Macroeconomics and Monetary Economics, E3 - Prices, Business Fluctuations, and Cycles, E-32: Business Fluctuations; Cycles

1.GİRİŞ

Sanayi Devrimi'nden bu yana Konjonktürel Dalgalanmalar ile ilgili birçok fikir ortaya atılmış, 1929 Dünya Ekonomik Krizi sonrasında Konjonktürel Dalgalanmalar ekonomik araştırmaların en önemli konuları arasında sayılmıştır. 1980'li yıllardan itibaren dünyada küreselleşme ve finansal serbestleşme hareketlerinin hızlanması ve bu değişim sürecinde gerek dünyada gerekse ülkemizde zaman zaman ekonomik krizlerin yaşanması konjonktürel dalgalanmaların günümüzde artan bir ilgiyle araştırılmasına neden olmuştur. Ekonomik krizlerden sonra istikrarı sağlamak amacıyla uygulanacak programların seçimi her ülkede farklılık göstermiş, çeşitli modeller geliştirilmiştir. Sadece gelişmekte olan ülkeler değil, gelişmiş ülkeler de globalleşmeyle birlikte, konjonktürel devrelerden geçerken, nedenleri ve şiddetleri farklı olmak üzere birçok krizle mücadele etmişler, konjonktürel teoriler ışığında çeşitli ekonomik politikalar uygulamaya koymuşlar, yeni strateji ve modeller geliştirmişlerdir.

2.KONJONKTÜREL DALGALANMALAR

2.1. Konjonktürel Dalgalanma Kavramı

Konjonktür sözcüğünün kökeni latince juncture sözcüğünden türetilmiş olup, ekonomik konjonktür İngilizce’de “business cycle”, “trade cycle” olarak adlandırılmaktadır. Haberler’e göre; konjonktür, refah ve bunalım dönemlerinin birbirini izlemesidir (Ünay,1996:7-8). Jugler’a göre “krizler ticaret ve sanayi toplumlarında görülmesi olağan hastalık gibi bir durumdur ve bunalımın tek nedeni refah dönemidir.” Konjonktürel dalgalanma modeli, genişleme ve daralmayı her safhanın diğerini izlediği dönme noktaları ile açıklar (Yılmaz, vd.,2010).

2.2. Konjonktürel Dalgalanma Türleri

Trend (genel eğilim), Trend ekonomideki 20-30 yıl gibi uzun yıllar itibariyle ortaya çıkan sürekli hareketlenmeleri ifade eder.

Konjonktür dalgalanmalar, Ekonomik faaliyetlerin tümünde görülen, döngüsel dalgalanmalar ile açıklanır (Özer,Taban,2006:5-7).

Mevsimlik dalgalanmalar, Mevsimlerde yaşanan olaylar ya da mevsimsel olayların etkisi ile ortaya çıkar (Kutlu,2008).

Tesadüfi (rassal) dalgalanmalar, Olağandışı gerçekleşen, olayların sonucunda ekonomik faaliyetlerde meydana gelen dalgalanmalardır (Kutlu,2008).

2.3 Konjonktürel Dalgalanma Devreleri

Konjonktür, uluslararası ekonominin gelişimi ile birlikte ortaya çıkan canlanma, gelişme, gerileme ve kriz gibi dönemleri taşıyan çevrimsel bir süreçtir (Kanpalta,2000:48-49). Dalgalanmalar çoğunlukla GSMH’nın büyüme oranı kullanılarak ölçülür. Konjonktürün, genişleme devresinden, düşüş devresine girilmesinin göstergesi olan, düşüşün başladığı ilk nokta yani, Doruk noktası, konjonktür dalgasının dönüm noktasıdır. Ekonomik göstergelerdeki düşüşler ve GSYİH’daki en az 6 ay süren azalmalar resesyon olarak adlandırılmaktadır. Resesyonun bitişindeki dönüm noktasına da Dip (Trough) adı verilir (Karabulut,2008). Konjonktür devrelerindeki dalgalanmaların şiddeti, uzunluğu, nedenleri ve etkileri farklıdır. Genişleme devresinde ani artış (expansion or boom), daralma devresinde, durgunluk ve çöküş (stagnation or decline) gibi

konjonktür dönemleri görülmektedir. Boom(canlanma) da hızlı bir genişleme görülmekte olup, ekonominin bazı alanlarında yaşanan resesyondan sonraki geçici iyileşme periyodudur. Slump(durgunluk)'ğun ardından hızlı bir daralma periyodu ve doruk noktasına gelinmiştir. Bundan sonra süreç başa döner ve düşmeye başlar ve dip noktaya kadar devam eder (Karabulut,2008). Literatürde bazen, “kriz” kavramı ile resesyon aynı anlamda kullanılmakta olsa bile, resesyona oranla ekonomideki küçülmenin şiddeti ve süresi daha vahim bir görünümde ise krizden söz edilir. Ekonomi şiddeti ve süresi bakımından daha önce ulaşılmış olan düzeye nispetle oldukça uzun bir süre düşük bir düzeyde kriz görünümünde kalıyorsa, buna depresyon denmektedir (Teymen,2009). Depresyonda büyüme hızının negatif olduğu, reel üretim seviyesinin düştüğü görülmektedir (Oğuz,1995:2).

2.4. Bazı Konjonktürel Dalgalanma Teorileri

2.4.1. Klasik Yaklaşım ve Keynesci Konjonktür Teorileri

Klasik Teori serbest piyasa mekanizmasının verimliliği ve optimizasyonunu, nisbi fiyatların arz ve talebi eşitlemek için önemli olduğunu savunur. Keynes ise ekonomik dalgalanmaların sadece genel dengeden sapmaları anlamak değil, aynı zamanda büyük orandaki piyasa yetersizliklerinin de olabileceğini kavramak gerektiğini kabul eder (Mankiw, 1989: 79). Keynes iktisadi dalgalanmaların nedenini, gelecekte beklentilerde ortaya çıkabilecek belirsizlikler ile açıklamıştır. Piyasada iyimser beklentiler varsa canlanma devresi, beklentilerde kötümserlik başladığında ekonomik durgunluk ve kriz devresinden bahseder. Bu durumda Keynes ekonomiyi durgunluktan kurtarmak için genişlemeci para ve maliye politikaları uygulanarak piyasaya müdahalenin gerektiğini savunmuştur (Özer,Taban,2006:20-21).

2.4.2 Parasal Konjonktür Teorileri

Monetarist Konjonktür Teorisi'nin kurucusu olan Milton Friedman'a göre, ekonomik dalgalanmaların temel nedeni para arzındaki dalgalanmalardır. Bu teorideki ana madde para miktarındaki artış oranıdır. Parasal büyümedeki hızlanma genişlemeye, parasal büyümedeki yavaşlama resesyona neden olur, bu değişimlerin kaynağını Merkez Bankası'nın para politikası eylemleri belirler. Örneğin genişletici para politikası uygulaması ile parasal büyümeye bağlı olarak ekonomideki reel para miktarı arttırılırsa, ekonomideki reel GSMH'nin artacağını savunmuştur (Parasız, 2006: 145-146).

2.4.3. Yeni Klasik Konjonktür Teorileri

Yeni Klasik Yaklaşım, hem çarpan mekanizması hem de parasal şokların analiz araçlarını birlikte kullanarak, Keynes ve Monetarist iktisatçılardan önemli farklılık göstermiş ve konjonktürel dalgalanmaları rekabetçi dalgalanmalar ile açıklamış, yeni denge teorilerini ortaya atmışlardır (Özer,Taban,2006:42-43).

2.4.4.Yeni Keynesci Konjonktür Teorileri

Yeni Keynesci Model, makro ekonomik gelişmeleri mikro nedenlere bağlayarak, ekonomide uzun dönem ve eksik rekabet piyasaları üzerinde durmuşlar, Keynes'in "Genel Teorisi'nde" yer alan Walrascı olmayan bir paradigmayı esas alarak, ekonomik dalgalanmaları açıklamaya çalışmışlardır (Mankiw,1980:80).

2.4.5 Politik Konjonktür Teorileri

Politika ile ekonominin yakın bir etkileşim içinde olduğu ve ekonominin politik kararlardan etkilenebileceği görüşleri ile ortaya çıkan bu teorinin taraftarlarına göre, seçmen yokluğu varsayımı temelinde fırsatçı ya da ideolojik güdülerin ekonomik verileri etkileyip seçmenlerin kanaatlerini olumlu yönde etkilediği görüşü ileri sürülmüştür (Cinko,2005:333-326).

3. TÜRKİYE'DE YAŞANAN EKONOMİK KRİZİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1 Ekonomik Krizin Tanımı

Krize "tehlike", "sıkıntı", "buhran" ve "bunalım" gibi kelime anlamları yüklenebilir. Ancak kriz sürecinde sıkıntılı bir dönem atlatılırken alınan tedbirler sayesinde yeni fırsatlar yakalanıp yeni bir başlangıç söz konusu olabilmektedir. Ekonomik kriz bazı dışsal ve içsel faktörlerin ani veya beklenmeyen bir zamanda olumsuz gelişmelere yol açarak hem firmalara hem de ülkeye ciddi bir şekilde zarar veren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Yılmaz,2001:10).

3.2. 1980-2000 Yılları Arasında Türkiye Ekonomisindeki Konjonktürel Dalgalanmalar

Türkiye 1970'li yıllarda yaşanan dünya petrol ve döviz krizlerinden olumsuz etkilenmiş, 1980 yılından sonra liberalleşme politikaları yerini ard arda yaşanacak olan krizlere bırakmıştır. 24 Ocak 1980 programıyla liberalleşme politikaları uygulanarak ekonominin serbest piyasaya yönlendirilmesi, fiyat, döviz kuru, dış ticaret serbestisi, finansal sektörün gelişmesi, KİT ve vergi reformları amaçlanmıştır (Ataç,2002:190). 24 Ocak Kararları kısa sürede ülkenin istikrarını

sağlamış olmasına rağmen uzun dönemde başarısız olmasının nedeni Türkiye'nin finansal entegrasyon sürecine zamansız ve hazırlıksız girmesiyle ilgili görülmüştür.

1994 yılında derinleşen kriz sonucunda “5 Nisan Kararları” olarak bilenen ekonomik istikrar programı uygulamaya konulmuştur. Uygulamaya konulan 5 Nisan Kararları ile kısa vadede para ve döviz piyasalarında hızla istikrar sağlanmış, ekonomik büyüme hız kazanmış, döviz kuru kontrol altına alınmış, TL'ye güven artmıştır. 5 Nisan Kararlarının iç ve dış dengesizliklerle ilgili önlemleri kısa vadede başarılı görülse bile uzun vadede amaçlarına ulaşamamıştır (Toprak,1996:156-157).Daha sonraki yıllarda Türkiye ekonomisindeki kötüye gidiş, yeni bir istikrar programın gerekliliğini ortaya çıkarmış, kronikleşen enflasyonu ve yüksek düzeylerdeki kamu açıklarını hedef alan orta vadeli Ortodoks nitelikli bir istikrar programı hazırlanmıştır. 1999 yılında, sıkı para ve maliye politikası, bankacılık sisteminin güçlendirilmesi ve gelirler politikasını temel alan 2000–2002 yıllarını kapsayan orta vadeli “Döviz Kuruna Dayalı Enflasyonla Mücadele Programı” yürürlüğe girmiştir (Sönmez, 2004:73).

3.3. Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizi, Güçlü Ekonomiye Geçiş Programının Değerlendirilmesi

Türkiye ekonomisinde 2001 yılının öncesinde, uygulamada olan istikrar programına güvenilirlik kalmamış, artan kamu açığı ve borç yükü, cari açık, yüksek faiz ve enflasyon gibi kronikleşen sorunlar artmıştır. Bankacılık kesiminin içinde bulunduğu panik havası ve uluslararası piyasalarda dalgalanmaların etkisi ile 2000 yılı Kasım ayında Türkiye ekonomisi faiz oranlarının hızla arttığı ve borsada düşüşlerin yaşandığı Kasım Krizi ile karşılaşmıştır.

IMF'den Kasım Krizi sonrasında elde edilen ve MB rezervlerini desteklemek amacıyla yapılan 4 milyar dolarlık borçlanmaya rağmen, kısa vadeli dış borç/ MB rezervleri oranının sadece %112'ye geriletebildiği, Kasım krizin ciddiyetini göstermiştir (Yeldan,2012). Kasım 2000'de patlak veren döviz krizi, Şubat 2001'de daha derinleşerek finansal krize yol açmış, döviz kuru çıpasının ve para programının sürdürülemeyeceği anlaşılmıştır (Yükseler,2009). Türkiye ekonomisi Kasım Krizi sonrasında, IMF'den sağlanan destekle bile güvenilirliğini sağlayamamış, program Şubat ayında iflas ederek, 2001 Şubat ayında bir finansal kriz yaşamıştır. 2001 Şubat Krizi 2000 yılı Kasım ayının döviz krizinin devamı niteliğinde olmuş Kasım Krizinde meydana gelen kur zararları ekonomide makro ekonomik göstergelerde dengesizlikleri arttırmış, buda beraberinde ülkede siyasi gerginliklerin yaşanmasına ve krizin daha da derinleşmesine neden olmuştur

(Boratav,2000:24-25). Şubat 2001 krizi sonrası “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” adlı uygulamayla başlatılan uzun vadeli istikrar programı, enflasyon hedeflemesi, kur, dış ticaret, para, maliye, gelirler politikasının yanı sıra bir dizi apısal reform çalışmalarını da kapsamıştır (Hazine Müsteşarlığı, www.treasury.gov.tr).

TABLO-1: Türkiye Ekonomisine 1998-2010 Yıllarına Ait Bazı Ekonomik Veriler					
Yıllar	Tüfe	GSYİH (Sabit Fiyatlarla)(%)	İşsizlik Oranları (%)	Kapasite Kullanım Oranı	MB Rezerv Oranı (Net)/Kısa Vadeli Borçlar
1998	90,7	-2,7	6,9	76,5	99,8
1999	70,54	-3,4	7,7	72,3	105,5
2000	39,03	6,8	6,5	75,9	81,8
2001	68,53	-5,7	8,4	70,9	120,7
2002	29,7	6,2	10,3	75,4	170,9
2003	18,4	5,3	10,5	78,3	152,8
2004	9,3	9,4	10,8	81,2	116,9
2005	7,7	8,4	10,6	80,3	137,0
2006	9,7	6,9	10,3	81,0	148,5
2007	8,4	4,7	11,0	81,8	177,2
2008	10,1	0,7	14,0	78,1	147,2
2009	6,5	-4,8	11,9	65,4	150,9
2010	6,4	9,2	9,8	72,2	109,9

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Verileri,

Konjonktür dalgalanmaların bir göstergesi olarak kapasite kullanım oranlarını söyleyebiliriz. Kriz dönemlerinde kapasite kullanım oranlarında oldukça azalma görülmektedir. Örneğin 2000 yılında % 75,9 olan oran 2001 kriz yılı boyunca sürekli düşmüş ve %70,9 olarak gerçekleşmiş kriz sonrası 2002 yılında tekrar kriz öncesi seviyelerine gelmiştir.(Yükseler,2009). Konjonktürel dalgalanmalar ile ülke ekonomilerinin büyüme oranları yakından ilgilidir. Türkiye ekonomisinin kriz dönemlerinin genel özelliklerinden birisi de GSYİH’da düşüşler olmuştur. 2001 krizi sonrasında Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı’nın sonucu olarak ekonomide büyüme sağlanmış, 2008 yılı son çeyreğinde dünyada görülen global krizle kesintiye uğramış ve 2009 yılının ilk çeyreğine kadar daralma görülmüştür.

Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ile başlayan büyüme uzun dönemde sürdürülebilir bir hal almıştır. Tablodan da görüleceği gibi kriz dönemlerinde ekonomideki küçülme, yüksek enflasyon ile birlikte işsizlik oranlarında artışı da beraberinde getirmiştir. Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ile birlikte daha uzun bir dönem içeren enflasyon hedeflemesine geçilmesi ile enflasyon oranları tek haneli rakamlara indirilmiş, döviz kuruna kısa vadede sınırlı müdahaleler yapılmış, çıpa görevini enflasyon üstlenmiştir. Ancak bu dönemde dalgalı kur içerisinde TL'nin değeri yüksek boyutlarda artmıştır. Krizlerin ardından makroekonomik göstergeler; enflasyon ve büyüme oranları konusunda hedeflere ulaşıldığını, genel olarak yapısal reform uygulamaları konusunda Türkiye'nin üzerine düşen görevi yaptığını göstermektedir. Ancak GSMH büyüme hızının yavaşlaması, toplam borç stokunun giderek artması, cari işlemler dengesinin sürekli olarak tehlikeli bir şekilde açık vermesi, dış ticaret açığının büyümesi, işsizliğin % 9,8 gibi yüksek seviyelerde gerçekleşmesi ve kamu borç stokunun artması gibi olumsuz gelişmeler programda, konjonktürel dalgalanmalar doğrultusunda devamlı revizyon yapılmasını gerektirmektedir (Tablo 1).

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1980'lerden sonra globalleşme ve finansal entegrasyonun hızla artmasıyla konjonktürel dalgalanmalar sonucu finansal entegrasyona hazırlıksız yakalanan ülkelerde ard arda ekonomik krizler yaşanmıştır. 1990'lı yıllarda yaşanan krizler; 1992-93 yıllarında Avrupa'da yaşanan ERM krizi, 1994-1995'te Latin Amerika'da görülen krizler ve 1997'de başlayan Asya Krizi olmak üzere üç bölgede ortaya çıkmış dalga dalga yayılmıştır. Türkiye'de 1980'den sonra gelişen konjonktürel dalgalanmalar, daha sonraki yıllarda yerini krizlere bırakmıştır. Türkiye'de 1990'lı yıllarda yapısal ve finansal sorunlar yüzünden büyük krizler yaşanmıştır. Ekonomide krizlerle mücadele ve canlanma devresine geçiş aşamasında ülke bir kısır döngü içerisine girmiştir. Yaşanan ekonomik krizlere geçici programların uygulanması krizin çözülemez boyutlara getirilmesine yol açmış, daha sonraki yıllarda küresel krizin patlak vermesi, ülkenin büyük maliyetlerle krizden çıkmasına neden olmuştur. Türkiye'de 1994, 2000 Kasım ve 2001 Şubat krizleri, konjonktürel dalgalanmaların ülkenin makroekonomik yapısıyla yakından bağlantılı olduğunu göstermiştir. Türkiye'de yaşanan 2000 Kasım ve 2001 Şubat krizlerinin finansal nitelikte olması, sermaye hareketlerinin makroekonomik değişkenlerle çok yakından bağlantılı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Türkiye yıllarca belirli aralıklarla yaşadığı krizlerin ardından, ekonomik istikrarı sağlamak için uzun ve sancılı bir süreç geçirmiştir. Türkiye yıllardan beri krizlere verdiği mücadelede Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ile

önemli bir mesafe almış ancak küresel krizle birlikte bu programının yeniden yapılandırılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ülkemizde ya da dünyanın herhangi bir ülkesinde yaşanan krizler, bir yandan ülkelerin büyük oranda güç kayıp etmelerine diğer taraftan da büyüme ve kalkınmaları için yeni fırsatlar elde etmelerine neden olmaktadır. Türkiye gibi sermaye birikimi yetersiz, gelişmekte olan ülkeler zaman zaman global dalgalanmalar yaşayabilecektir. Bugün ve bundan sonra da ülkemizde yada dünyada konjontürel dalgalanmalar sonucunda krizlerle karşılaşılacaktır. Bu nedenle ülkelerin krizlere her zaman hazırlıklı olarak, geçmiş krizlerden ders çıkarması ve gerekli önlemleri zamanında uygulamaya koyması gerekmektedir. Bu dalgalanmaların üstesinden istikrarlı, büyüyen ve uluslararası arenada rekabet edebilen, güçlü bir ekonomi ile gelinebilir. Bu yüzden krizlerden daha kısa sürede ve daha az maliyetle çıkılabilmesi, ekonomi politikalarının etkin ve kararlı bir şekilde uygulanması, konjontürel dalgalanmalar karşısında da ekonomik yapının sağlam ve istikrarlı olması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Ataç, Beyhan, Maliye Politikası, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir: 2002.

Boratav, Korkut, “*Dış Borca Yöneliş Bir Tuzak*”, TOBB Dergisi, Sayı:7, Yıl:2, Şubat 2000, ss. 24-25.

Cinko, Levent, “*Modern Politik Konjontür Hareketleri Teorisi: Rasyonel Beklentileri İçeren Politik Konjontür Hareketleri*”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 19, Yıl: 2005/2, ss. 333-326.

Hazine Müsteşarlığı, (2002), www.treasury.gov.tr.

Kanpalta, Fatih, Uluslararası Anayasal İktisat Görüşünün Parasal Krizlere Bakışı, İstanbul: 2000.

Karabulut, Gökhan, “*Konjontürün Dönüm Noktalarının Tahmini İçin Bir Propit Modeli: Türkiye Örneği*”, D.E.Ü.İ.B.F Dergisi, http://www.iibf.deu.edu.tr/dergi/1160493444_1.pdf, 25.12.2008.

Kutlu, Erol “*Ekonomik Dalgalanmalar*, http://www.gazi.kitabevi.com.tr/iktisada_giris/bolum_19.pdf, 29.12.2008, s.9.

Mankiw, N. Gregory. “*Real Business Cycles: A New Keynesian Perspective*”, Journal of Economic Perspectives - Volume3, No 3, 1989, s.79.

Parasız, İlker, Modern Konjonktür Teorileri, Bursa, 2006.

Sönmez, Mustafa, Ekonomide Yalancı Bahar, Petrol-İş Yayınları, Yayın No:93, İstanbul, 2004, s.73.

Şahin, Hüseyin, Metin Toprak, Türk Ekonomisinde Yapısal Dönüşümler, Turhan Kitabevi, Ankara, 1996.

Teymen, Aytaç, “*Krizin Tanımı ve Özellikleri*”, (Çevrimiçi)
http : // aytaç teymen. blogcu. com krizin- tanimi- ve ozellikleri_43321421. html, 07.05.2009.

Oğuz, Hacer, “Devresel Dalgalanma Teorileri ve Türk Ekonomisindeki Devresel Dalgalanmalar”, Ankara, 1995.

Özer, Mustafa, Sami Taban, Modern Konjonktür Teorileri, Ekin Kitabevi, 2006.

Ünay, Cafer, Ekonomik Konjonktür, Marmara Üniversitesi, Bursa, 1996.

Yeldan, Erinç, “*Türkiye Ekonomisi: Krizin Yapısal Dayanakları*”, Birikim Dergisi, Sayı, 144 Yıl: 2012.

Yılmaz, Ömer Alaattin Kızıltan ve Vedat Kaya, “*İktisadi Kriz Kuramları, Finansal Küreselleşme ve Para Krizleri*”, (Çevrimiçi),
[http : // iibf. erciyes. edu. tr/ dergi /sayi 24 / oyilmaz. pdf](http://iibf.erciyes.edu.tr/dergi/sayi24/oyilmaz.pdf), 21.03.2010

Yükseler, Zafer, “*Türkiyede Kriz Dönemlerinde Ekonomik Gelişmeler ve Ödemeler Dengesi Uyumunu*”, TCMB, Temmuz 2009.